

Tomasz Gałkowski CP

HISTORYCZNOŚĆ REGULY ŚW. PAWŁA OD KRZYŻA. REGUŁA A KONSTYTUCJE

WPROWADZENIE

Kongregacja Instytutów Zakonnych i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego aprobuje i zatwierdza dekretem z dnia 2 marca 1984 r. Konstytucje Zgromadzenia Męki Jezusa Chrystusa wskazując, by tekst obowiązujących Konstytucji Zgromadzenia został poprzedzony tekstem Reguły św. Pawła od Krzyża, uroczyste zaaprobowanej przez Piusa VI w roku 1775¹. Wcześniej-
sze teksty kodeksu fundamentalnego Zgromadzenia Pasjonistów zawierały w nazwie odniesienie do Reguły św. Pawła od Krzyża i Konstytucji Zgromadzenia². Reguła i Konstytucje integrowały się w treści tworząc jeden tekst normatywny będący źródłem prawa. Przepisy zawarte w powyższych kodek-

PROF. DR HAB. TOMASZ GAŁKOWSKI CP – Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; adres do korespondencji: ul. Dewajtis 5, 01-815 Warszawa, Polska; e-mail: t.galkowski@uksw.edu.pl; <https://orcid.org/0000-0001-9166-9516>

¹ „His vero Constitutionibus praemittitur integra Regula Sancti Pauli a Cruce, a Pio VI anno 1775 sollemniter approbata, quae propriam habet vim momentumque ad genuinam mentem et propositum Legiferi Patris explananda et a Sodalibus a Christi Passione stabiliter custodienda semper prae oculis haberi debet”. *Regula et Constitutiones Congregationis Passionis Iesu Christi*, Typis Polyglottis Vaticanis, Romae 1984, s. 4.

² *Regulae et Constitutiones Congregationis Clericorum Excalceatorum SS.MAE Crucis et Passionis Domini Nostri Jesu Christi*, w: *Fontes Historicae Congregationis Passionis*. T. 1. *Regulae et Constitutiones Congr. SS.mae Crucis et Passionis D.N.J.C.*, Editio Tipica Textuum curante Fabiano Giorgini, C.P., Verbum Crucis, Romae 1958, s. 2-3. Wszystkie zatwierdzone teksty kodeksu fundamentalnego Zgromadzenia Pasjonistów nosiły następujące tytuły: 1741 – Regole e Costituzioni (w języku włoskim); 1746 – Regulae et Constitutiones; 1769 – Regulae et Constitutiones; 1775 – Regulae et Constitutiones; 1930 – Regulae et Constitutiones.

Artykuły w czasopiśmie dostępne są na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne – Bez utworów zależnych 4.0 Międzynarodowe (CC BY-NC-ND 4.0)

sach posiadały moc ustawy. Aktualnie tekstem normatywnym, kodeksem fundamentalnym (kan. 587 § 1)³, pozostają jedynie Konstytucje. Reguła nie stanowi zintegrowanego z Konstytucjami jednego tekstu normatywnego. Pozostaje jednak źródłem prawa w sensie szerokim [Calabrese 1992, 82].

Reguła św. Pawła nie jest tekstem obowiązującym w znaczeniu prawnym, ale też nie jest jedynie świadectwem przeszłości. Zgodnie z zaleceniem Kongregacji należy „mieć ją przed oczyma” i na dodatek „wiernie przestrzegać”. Jej wartość, jak wskazuje Kongregacja, wyraża się w odczytywaniu prawdziwej intencji i postanowień Założyciela w niej wyrażonych.

Wartość i znaczenie Reguły stanowi przedmiot niniejszych analiz. Zostaną przeprowadzone w oparciu o cztery dostrzeżone w Dekrecie elementy, które prowadzą do następujących pytań: 1) dlaczego Kongregacja odwołuje się do Reguły św. Pawła z 1775 r., skoro tekst zatwierdzony w tymże roku przez Piusa VI nosi tytuł „Reguły i Konstytucje Zgromadzenia Kleryków Bosych Najświętszego Krzyża i Męki Pana Naszego Jezusa Chrystusa”⁴ i ten tekst został zamieszczony w wydaniu typicznym i w jego tłumaczeniach⁵; 2) jaki związek istnieje pomiędzy Regułą a Konstytucjami?; 3) co zawiera się w sformułowaniu i co oznacza stwierdzenie „mieć przed oczyma” Regułę św. Pawła?; 4) dlaczego i w jakim sensie należy przestrzegać Reguły św. Pawła, skoro nie jest ona obowiązującym kodeksem fundamentalnym? Powyższe kwestie wyznaczają szczegółowe rozważania zmierzające do naświetlenia i wyjaśnienia zalecenia przestrzegania czegoś, co w sensie prawnym nie obowiązuje i tym samym wprowadzają w tematykę historycznego kształtu Reguły św. Pawła.

Historyczność jest cechą ludzkich wytworów i jest wyrazem zmienności. Oznacza, że rzeczywistość ma swoją historię rozumianą jako następstwo wydarzeń zachodzących w kategorii czasu linearnego. Historyczność nie stanowi jednak punktu odniesienia dla opisu i zrozumienia jedynie zjawisk z przeszłości. Szerszy zakres rozumienia tego terminu dotyczy teraźniejszości, która może być rozumiała jedynie poprzez odniesienie jej do przeszłości

³ *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski: *Kodeks Prawa Kanonicznego promulgowany przez papieża Jana Pawła II w dniu 25 stycznia 1983 roku*. Stan prawny na dzień 18 maja 2022 roku. Zaktualizowany przekład na język polski, Pallottinum, Poznań 2022 [dalej: KPK/83].

⁴ *Regulae et Constitutiones 1958...*s. 3.

⁵ *Regula et Constitutiones 1984...*, s. 3-4.

wraz z uwzględnieniem zależności między przeszłością i terażniejszością [Sobański 2001, 24].

1. REGUŁA ŚW. PAWŁA

Święty Paweł (Danei) od Krzyża zanotował w liście skierowanym do biskupa Alessandrii Francesco M. Arborio Gattinara, że pisał Regułę w dniach 2-7 grudnia 1720 r. podczas czterdziestodniowych rekolekcji rozpoczętych 22 listopada obłóczynami w zakrystii przy kościele św. Karola w Castellazzo⁶. Inspiracji dotyczących Reguły dla nowego Zgromadzenia należy poszukiwać znacznie wcześniej, o czym wspomina sam Paweł pisząc, że już od jakiegoś czasu był „natchniony przez Boga, by to uczynić”. Wyraźnie wskazuje na okres letni 1720 r. Podczas widzenia, gdy „poczuł się uniesiony w ogromnym skupieniu” dostrzegł siebie ubranego w czarną tunikę. Tej symboliki nie można odczytywać jednoznacznie jako znak przyszłego zgromadzenia zakonnego [Zoffoli 1963, 160]. Jest ona elementem wskazującym na ciągłość tego, czego Bóg pragnął od pewnego czasu od św. Pawła.

Wcześniejsze inspiracje sięgają 1717/18 r., kiedy Paweł odczuwał potrzebę gromadzenia wokół siebie towarzyszy, którzy będą dzielili wspólnie z nim objawiony mu styl życia [Giorgini 1981, 63]. Pierwotne pragnienia Pawła życia samotnego i pokutnego będą stanowiły stały punkt odniesienia dla formy życia, jaką miał w dalszej perspektywie czasu podjąć wraz ze zgromadzonymi przez siebie towarzyszami. Miało to być życie pokutne, w oderwaniu od świata, w samotności, ale jednak nie samotnie [Lippi 2020, 49]. Natchnienie zmierzające do gromadzenia braci było znakiem, że nie było Pawłowi dane wstąpienie do jednego z istniejących w tym czasie zakonów. Dalsze życie Pawła będzie się koncentrowało wokół organizacji nowej formy życia wspólnego aż do nadania ostatecznie nowemu zgromadzeniu stałej i stabilnej formy w Kościele.

Pierwotna inspiracja ukazała Pawłowi cel gromadzenia towarzyszy, ale nie dała mu jasnego określenia formy i struktury, w jakiej miało się to dokonać. Rodzinne zobowiązania oraz niezbyt jasne idee co do sposobu groma-

⁶ *Lettere di S. Paolo della Croce Fondatore dei Passionisti disposte ed annotate dal P. Ammadio della Madre del Buon Pastore*, vol. IV, Tipografia Pontificia Istituto Pio IX, Romae 1924, s. 221. Poszczególne cytaty zawarte w niniejszym punkcie rozważań są zaczerpnięte z tego samego listu Pawła od Krzyża do bpa F. Gattinara [tłum. T.G.].

dzenia towarzyszy sprawiły, że „nie brał tego pod uwagę”. Tym bardziej nie można snuć domysłów odnoszących się do chęci nadania przez Pawła nowej grupie osób zgromadzonych wokół niego jakiejś stabilnej formy życia w oparciu o konkretnie przepisane zasady. Mieli oni wraz z nim „się zjednoczyć, aby pobudzać w duszach świętą bojaźń Bożą” żyjąc w samotności, tzn. oddaleniu od świata, ubogo i czyniąc pokutę.

W 1720 r. Paweł poczuł „uniesienie do Boga w wielkim skupieniu”, podczas którego otrzymał impuls zebrania towarzyszy i założenia Zgromadzenia pod nazwą Ubodzy Jezusa. Wraz z nim została mu przekazana w duchu forma świętej Reguły, którą „z posłuszeństwa będzie pisał za łaską Ducha św.” Paweł zwlekał z rozpoczęciem jej napisania jakby oczekiwał na kolejne inspiracje ufając, że nie może być ona wytworem jego pomysłu. Pawłowi nie była znana żadna z reguł zakonnych. Nie posiadał doświadczenia życia zakonnego. Jego kontakty z istniejącymi wówczas zakonami ograniczały się do sporadycznych wizyt w kościele kapucynów w Castellazzo i kierownictwa duchowego jednego z przebywających tam zakonników. Przez jakiś czas przewodził Bractwu św. Antoniego. Kierował nim zgodnie z zastanymi i obowiązującymi w nim zasadami [De Sanctis 1975, 20]. Nie były mu również znane przepisy dotyczące zakładania nowego zgromadzenia zakonnego ani wymogi dotyczące treści i sposobów zatwierdzania norm regulujących istnienie i funkcjonowanie zgromadzeń zakonnych. Żyjąc w pobliżu klasztoru kapucynów nie zdawał sobie sprawy z obowiązujących od czasów Soboru Laterańskiego IV (1215) i potwierdzonych przez Sobór Lyonński II (1274) przepisów zabraniających powstawania nowych zakonów⁷.

Realizacja woli Boga dotycząca nowego zgromadzenia miała się dokonać tylko za zgodą „świętej matki Kościoła”. Zatwierdzenie Reguły przez papieża nie miało więc dla Pawła charakteru jedynie prawnego. Był przekonany, że

⁷ Sobór Laterański IV w Konstytucji 13 zabronił zakładania komukolwiek w przyszłości nowych zakonów. Jednak dodał, że wierni, którzy w przyszłości chcieliby zakładać nowe domy zakonne powinni przyjąć jedną z zatwierdzonych już reguł. Chodziło o Regułę Bazylego, Augustyna i Benedykta. Papieże zatwierdzając nowe zakony wskazali, że normę tę należy interpretować jako zakaz zakładania nowych zakonów (faktycznie klasztorów) przez biskupów. Prawo do zatwierdzania nowych zakonów zarezerwowane zostało Stolicy Apostolskiej. Zatwierdzenie należy rozumieć nie tylko w sensie formalnym, ale w znaczeniu ich sprawdzenia się w Kościele. Rok po Soborze Honoriusz III zatwierdził dominikanów, a w 1223 r. franciszkanów. Sobór Lyonński II (Konstytucja II/23) wzmocnił postanowienie Soboru Laterańskiego II dodając klauzulę nieważności w przypadku nowych zakonów powstałych bez zgody Stolicy Apostolskiej.

papież oświecony łaską Ducha św. powinien rozpoznać i potwierdzić autentyczność Boskiej inspiracji⁸. Nie zrażał się trudnościami napotykanymi podczas starań o aprobatę Zgromadzenia i jego Reguły. Dążył do celu jednocześnie odczuwając życzliwość rzymskich kurialistów [Van Laer 1957].

Przystępując do spisania Reguły Paweł wiedział jedynie, jaki miał być cel nowego Zgromadzenia oraz za pomocą jakich środków należało do niego dążyć. W tym samym liście do biskupa F. Gattinara pisze: „intencja, jaką Bóg mi daje co do tego zgromadzenia, nie polega na niczym innym, jak przede wszystkim na tym, aby przestrzegać prawa naszego drogiego Boga przez doskonałe poszanowanie rad ewangelicznych, a zwłaszcza całkowitego oderwania od wszelkiego stworzenia, ćwicząc się w świętym ubóstwie. Ubóstwie koniecznym do tego, aby przestrzegać innych rad i zachować żarliwość w świętej modlitwie, mieć gorliwość o Jego świętą cześć, pobudzać w duszach świętą bojaźń Bożą, troszcząc się o wykorzenienie grzechu, i – krótko mówiąc – być nieznudzonym w świętych trudach miłości, ażeby naszego drogiego Boga wszyscy miłowali, bali się Go, służyli Mu i chwalili Go na wieki wieków. Amen”.

Wyrażone przez Pawła idee pozostały niezienne w poszczególnych tekstach Reguł zatwierdzanych przez Stolicę Apostolską.

Paweł nie zaczął pisania Reguły wraz z rozpoczęciem czterdziestodniowych rekolekcji. Nie podejmował sam żadnych prób. Pisał, że: „od jakiegoś już czasu był natchniony przez Boga, by to uczynić”. „Zabrał się jednak do pracy” dopiero wtedy, gdy „zostało mu to nakazane”. Sposób pisania Reguły odzwierciedla jej źródło. Paweł przekazuje: „zabrałem się za łaską Bożą do pracy. A trzeba, by wiadomo było, że kiedy pisałem, pisałem tak szybko, jakby ktoś stał na katedrze i mi dyktował; czułem, jak słowa wychodzą z mojego serca”.

Pierwotny tekst Reguły jednak się nie zachował. Wiemy z relacji Paolo Sardi, że jej tekst przedstawił kapucynowi o. Colombano, który stwierdził, że Reguła „jest naprawdę święta i godna do przedstawienia jej Stolicy Apostolskiej celem potwierdzenia” [Giorgini 1981, 75]. W tym celu Paweł udał się w 1721 r. do Rzymu. W drodze przepisał na nowo tekst Reguły, by – w przypadku przekazania jednego egzemplarza papieżowi – pozostał mu pierwowzór. Ostatecznie nie został wpuszczony do pałacu papieskiego na Kwirynale [Lippi 2020, 71-72].

⁸ *Lettere di S. Paolo...*, s. 204, 219, 221.

Podczas pobytu Pawła i jego brata Jana Chrzyciela w Gaecie, przychylny im biskup Troi i Foggii Emil Cavalieri zapoznał się z tekstem Reguły nano-sząc w nim wiele poprawek⁹. Po nich Paweł na nowo sformułował jej tekst, który – jak podaje jeden z kapłanów przebywających z Pawłem i Janem w Gaecie – on sam spisał pod dyktando Pawła [Giorgini 1958, XIV]. Reguła stała się od tego momentu zasadą życia zgromadzonych wokół Pawła towarzyszy zanim została formalnie zatwierdzona.

W 1725 r. Paweł od Krzyża otrzymał od Benedykta XIII zgodę *vivae vocis oraculo* na gromadzenie towarzyszy. Od tego momentu poświęcił się całkowicie organizacji nowych klasztorów i pracy apostołskiej. Zasady życia przyświecające Pawłowi stawały się zasadami życia jego współbraci. O Regule źródła archiwalne milczą aż do 1729 r., kiedy bracia przedstawili biskupowi wizytującemu w Port Ercole list przez nich podpisany i zawierający prawdopodobnie tekst Reguły [tamże, XV]. Najstarszy tekst Reguły, jaki zachował się do naszych czasów w formie sumarycznego opisu pochodzi z 1733 r., ostatecznie znany jako tekst Altieri z 1736 r. Między dwoma tekstami istnieją jedynie drobne różnice [tamże, XVI].

Pierwszej aprobaty Reguły dokonał Benedykt XIV w 1741 r. Ze względu na małą ilość zakonników zatwierdzenie miało formę jedynie reskryptu. Z racji swej natury reskrypt posiadał ograniczoną moc i wygasł wraz ze śmiercią papieża. W rzeczywistości jednak miał charakter bardziej stabilnego papieskiego *breve*, co wynikało z jego treści [Van Laer 1957, 154]¹⁰.

Pierwsze zatwierdzenie Reguły nie oznaczało, że nowa rodzina zakonna zaczęła istnieć jako osoba moralna w Kościele. Stolica Apostolska uznała jednak jej miejsce w Kościele i charyzmat wyrażony w Regule. Podobnie zatwierdzenie Reguły w 1746 r. poprzez formę *breve* nie wiązało się z zatwierdzeniem Zgromadzenia. Dzięki temu stało się ono jednak bardziej rozpoznawalne jako określona forma życia, a klasztory uzyskały przywilej egzempcji [tamże, 61].

⁹ *Consilia et annotationes Episcopi Cavalieri w: Fontes Historicae Congregationis Passionis*. T. 1. *Regulae et Constitutiones Congr. SS.mae Crucis et Passionis D.N.J.C.*, Editio Tipica Textuum curante Fabiano Giorgini, C.P., Verbum Crucis, Romae 1958, s. 151-54. Z uwag sporządzonych przez bpa E. Cavalieri wynika, że braki w tekście pierwotnej reguły dotyczyły min. wewnętrznej organizacji Zgromadzenia, formacji młodych zakonników, działalności apostołskiej.

¹⁰ H. Van Laer przytaczając treść reskryptu podaje nazwę dokumentu jako *Rescriptum-Breve*.

Następne zatwierdzenia Reguł wiążą się z kolejnymi próbami zmierzającymi do założenia Zgromadzenia, co dla Pawła stało się centrum jego aktywności od 1721 r. Uroczyste zatwierdzenie Zgromadzenia jako osoby prawnej w Kościele przez Klemensa XIV bullą *Supremi apostolatus* było możliwe dopiero w 1769 r. Nastąpiło to po 49 latach, które upłynęły od spisania pierwszej Reguły. Kolejny tekst Reguły, został zatwierdzony w 1775 r. przez Piusa VI, który uroczyście potwierdził bullą *Praeclara virtutum exempla* wcześniejsze zatwierdzenie Zgromadzenia ze wszystkimi przyznanymi mu przywilejami wraz z jego zaktualizowaną Regułą [Giorgini 1981, 200]¹¹.

Z czasów św. Pawła pochodzi pięć zachowanych tekstów Reguł [Giorgini 1958, IX]¹². Poszczególne teksty zawierają zmiany, które dokonywały się pod wpływem wymagań Kurii Rzymskiej i na skutek decyzji kolejno zwoływanych od 1747 r. kapituł generalnych¹³. Tym, co łączy wszystkie zachowane teksty Reguły jest ich stała nazwa: Reguły i Konstytucje Zgromadzenia Kleryków Bosych Najświętszego Krzyża i Męki Pana Naszego Jezusa Chrystusa¹⁴.

Od Reguły Pawła do Reguł Zgromadzenia upłynęło wiele czasu. Pierwotna Reguła odzwierciedlała cel gromadzenia braci i wskazywała na sposób ich życia. Wprowadzane zmiany pod wpływem wymogów Kurii Rzymskiej oraz kapituł generalnych nosiły w sobie oznaki czasu. W jej historycznym rozwoju można zaobserwować, że nastąpiło przesunięcie od pierwotnej zasady (reguły) życia ku doktrynalno-prawnym rozwiązaniom. Stąd też Reguły w liczbie mnogiej.

2. REGUŁA A KONSTYTUCJE

Zatwierdzony w 1984 r. nowy kodeks fundamentalny Zgromadzenia Pasjonistów nosi tytuł „Reguła i Konstytucje Zgromadzenia Męki Jezusa Chrystusa”. Paweł pisząc do biskupa F. Gattinara użył sformułowania w liczbie pojedynczej „Reguła”. Wszystkie natomiast zatwierdzone teksty

¹¹ Zgromadzenie liczyło 142 członków (w tym 90 kapłanów) żyjących w 12 klasztorach. W 1775 r. było już 176 zakonników.

¹² F. Giorgini stwierdza, że Paweł zredagował 9 tekstów Reguły.

¹³ *Decreti e Raccomadazioni dei Capitoli Generali della Congregazione della SS. Croce e Passione di N.S.G.C.*, w: *Fontes Historicae Congregationis Passionis*, t. 3, a cura di Fabiano Giorgini, C.P., Commissione Storica CP, Roma 1960, VII. Za życia Pawła odbyło się sześć kapituł generalnych Zgromadzenia: 1747, 1753, 1758, 1764, 1769, 1775.

¹⁴ Także Reguły i Konstytucje z 1930 r. noszą tę samą nazwę.

kodeksu fundamentalnego Zgromadzenia Męki Jezusa Chrystusa mają w nazwie Reguły i Konstytucje. Zmiana liczby pojedynczej na mnogą dokonała się pod wpływem korektorów, przedstawicieli Kurii Rzymskiej i kapituł generalnych. W tej sytuacji rodzi się pytanie, dlaczego Kongregacja w 1984 r. wskazuje na zamieszczenie tekstu Reguły św. Pawła, a przytacza tekst Reguł z 1775 r. Jaki jest zatem związek pomiędzy Regułą a Konstytucjami Zgromadzenia Pasjonistów?

W kontekście życia religijnego, przynajmniej w dzisiejszym znaczeniu, Reguła oznacza tekst o charakterze normatywnym przeznaczony, by stać się normą życia określonej grupy czy grup życia konsekrowanego. Zestawienie jej wraz z Konstytucjami, które stanowią aktualny kodeks fundamentalny potwierdza takie przekonanie.

Dla Pawła jednak pierwotna Reguła nie miała znaczenia tekstu normatywnego przewidzianego obowiązującymi wówczas przepisami. Nawet się do nich nie odnosiła. Jakby potwierdzeniem, że Paweł nie ograniczał jej do tak rozumianego tekstu jest intencja Pawła zniszczenia jej, o czym pisał do bpa Gattinara. Jej zniszczenie było jedynie aktem materialnego unicestwienia zapisu. Paweł jednoznacznie stwierdził, że miał ją wlaną w serce. Zniszczenie zapisanej Reguły nie byłoby ze stratą dla tworzącej się wspólnoty. Reguła jako zasada organizowała i wytyczała styl życia Pawła i towarzyszy.

Pojęcie Reguły należy odczytywać w czasie, w którym została spisana biorąc pod uwagę dominujące ówczesne sposoby jej rozumienia. Reguła rozumiana jako tekst spisany stanowi także szczególny gatunek literacki różniący ją od Konstytucji i zawierający elementy doktrynalne jak i normatywne. Odzwierciedla się w niej osobisty charyzmat jej autora, który pragnie przekazać swoim uczniom czy towarzyszom [Szewczul 2015, 68-71]. Wyraża konkretny sposób naśladowania Chrystusa w doskonałej miłości, co faktycznie jest ostatecznym celem każdej reguły zakonnej. W takim rozumieniu każdy inny tekst o charakterze parenetycznym czy dydaktycznym, nie tylko spisany i noszący nazwę reguła, mógłby być ujmowany jako reguła [Monge García 1994, 1502-1503]. Przyjmuje się zatem, że mianem reguły określa się teksty, które zawierają część nie tyle pouczająco-wychowawczą, lecz normatywną.

W tekście reguł założyciel odzwierciedla to, co najpierw było jego osobistym udziałem, jego formą życia, która staje się z czasem atrakcyjna dla innych (charyzmat założyciela przekazywalny). Ucieleśnienie charyzmatu założyciela spotyka się z osobistymi darami poszczególnych osób tworzących

z nim pierwotną wspólnotę zmierzającą do powstania nowego zgromadzenia. I taki charyzmat założenia (czasami określanym mianem charyzmatu kolektywnego założenia i założyciela) „wciąż żyje w historii instytutu dzięki zbieżności powołania nowych członków instytutu z charyzmatem założyciela” [Szewczul 2015, 72].

Paweł, pomny Boskiego nakazu co do nowego Zgromadzenia w Kościele, gromadzi wokół siebie towarzyszy, którzy decydują się na podjęcie jego stylu życia. Charyzmat założyciela krystalizuje się jako reguła-zasada ich życia, do którego z biegiem czasu dołączają się reguły życia wspólnego mające swe źródło w charyzmacie kolektywnym założyciela i założenia. Paweł pisze zatem do bpa F. Gattinara o Regule, która nie jest zbiorem normatywnych rozporządzeń i konkretnych rozwiązań, co było przedmiotem uwag ze strony bpa E. Cavalieri. Trudno ją również ujmować jako regułę w rozumieniu odniesienia do autorytetu, który ostatecznie decyduje o sposobie zachowania, wyznacza i kieruje jako mistrz lub przełożony życiem zgromadzonych wokół niego osób, stając się zasadą czyjegoś życia [Monge García 1994, 1503]. Tę intuicję można odczytać ze sformułowań Pawła, iż Reguła ma w takim samym stopniu obowiązywać zarówno przyszłych współbraci, jak i jego samego.

Ujęcie reguły przez Pawła wpisuje się w jej rozumienie jako wspólnej formy życia, równoważnej jego ideałowi i celowi. Cel wskazany w tekście pierwotnej Reguły, pomimo iż ona sama zaginęła, zachował się dzięki przedstawieniu go przez Pawła biskupowi F. Gattinara. Jest to element wiodący i dominujący w każdym następnym tekście. Ten cel spełnia się i weryfikuje w charyzmacie kolektywnym (założyciela i założycielskim) i następnie w charyzmacie instytutu. Reguła pierwotna, w takiej mierze w jakiej odzwierciedlają ją późniejsze teksty, nad którymi czuwa Paweł nosi w sobie charakterystyczny rys Zgromadzenia. Będąc Regułą spisana przez Pawła, któremu jednemu została objawiona, stała się szybko Regułą Zgromadzenia i tylko jako Reguła Zgromadzenia wraz z Konstytucjami mogła stać się przedmiotem kurialnej aprobaty. W oparciu o nią organizowała się forma życia pasjonistów, nawet jeśli formalnie Zgromadzenie jeszcze nie istniało.

Paweł podczas odprawiania rekolekcji w Castellazzo spisał regułę przyszłego Zgromadzenia. Nie wspomina o Konstytucjach, które to pojęcie zaczęto stosować od XI w. na określenie norm dołączonych do Reguł¹⁵. Właściwie

¹⁵ Po decyzjach IV Soboru Laterańskiego, który zabronił powstawania nowych zakonów w oparciu o nowe reguły, powstające za zgodą Stolicy Apostolskiej nowe zakony były

od XVI w. termin konstytucje odnoszono do instytucji kleryckich czy nowopowstających zgromadzeń zakonnych. W tych ostatnich używano sformułowań Reguła i Konstytucje jako synonimy (misjonarze św. Wincentego), a także na oznaczenie dwóch różnych kodeksów: Reguła jako kodeks fundamentalny, Konstytucje jako kodeks uzupełniający [Alvarez Gómez 1994, 535-36]¹⁶. Paweł, nie posiadając wiedzy z zakresu prawa ani żadnego doświadczenia życia zakonnego, posłużył się określeniem reguły, które z pewnością było mu bliższe niż konstytucje i bardziej zrozumiałe, czy też powszechnie jeszcze obecne na oznaczenie zasad życia we wspólnocie. Jednak już od pierwszych znanych nam pełnych tekstów w ich tytule zawarte jest stwierdzenie Reguły i Konstytucje, co z pewnością odzwierciedla ówczesną praktykę kurii rzymskiej. Jedynie tekst z 1984 r. nosi sformułowanie Reguła i Konstytucje, przy czym te dwa źródła stanowią oddzielne dokumenty. Wzrost prawny posiadają Konstytucje.

Zmiana w tytule kodeksu fundamentalnego podyktowana została wytycznymi Soboru Watykańskiego II dotyczącymi rewizji dokumentów prawnych instytucji życia konsekrowanego. Zgodnie z dotychczas obowiązującymi dokumentami z lat 1901 i 1921¹⁷ nie można było zawierać w Konstytucjach elementów o charakterze teologicznym, duchowym czy ascetycznym (brak cytatów i odniesień do Biblii, soborów, tekstów ojców Kościoła, teologów). Przepisy ograniczały się do kwestii dotyczących zarządu instytucji, karności i norm dyscyplinarnych, a całkowicie pomijały zagadnienia odnoszące się do charyzmatu instytucji czy chociażby zamiarów założyciela [Szewczul 2016, 43]. Konstytucje były zbiorem norm regulujących życie członków instytucji w kategorii życia wspólnego rozumianego jako jednakowość [Taż 2012, 18]. Dla jej wyrażenia i utrzymania potrzebne były szczegółowe i jednoznaczne

zobowiązane do przyjęcia jednej z trzech reguł: Bazylego, Augustyna, Benedykta. W celu odróżnienia zakonów od siebie wskazywano na ich elementy charakterystyczne w Konstytucjach dołączanych do Reguł.

¹⁶ Od XIX w. nazwa konstytucje została zastrzeżona dla nowopowstających zgromadzeń, a reguła (w liczbie pojedynczej) dla zakonów monastycznych, żebrzących czy kanonicznych. Od 1901 r. pojęcie reguły odnosi się do instytucji antycznych, a konstytucje do instytucji nowożytnych. Obecnie konstytucje utożsamiane są z kodeksem fundamentalnym (kan. 587 § 1 KPK/83).

¹⁷ Sacra Congregatio Episcoporum et Regularium, *Normae, secundum quas S. Congr. Episcoporum et Regularium procedere solet in approbandis novis institutis votorum simplicium*, 28 iunii 1901. Sacra Congregatio de Religiosis, *Normae secundum quas Sacra Congregatio de Religiosis in novis religiosis congregationibus approbandis procedere solet*, 6 martii 1921.

sformułowania normatywne. Sobór Watykański II nakazał dokonanie rewizji Konstytucji wskazując, że powinny one być kodeksem fundamentalnym, określającym konstytutywne elementy dotyczące życia oraz misji instytutu¹⁸. Powinny harmonizować elementy ewangeliczne i teologiczne wraz z normami prawnymi definiującymi jednoznacznie naturę, cel, ducha i charakter instytutu zgodnie z myślą założyciela (kan. 578 KPK/83). Konstytucje tym samym nawiązywały do treści tego, co było wyrażane w Regule.

Zgodnie z soborowymi wskazaniem Konstytucje Pasjonistów zostały odnowione i zaaprobowane przez Kongregację IZSZA dostosowując formy wyrażania charyzmatu do wymagań kultury, potrzeb apostoelskich, warunków społecznych i ekonomicznych (PC 3). Elementem konstytutywnym życia zakonnego jest charyzmat instytutu, który – na zasadzie konstytutywnych więzów pomiędzy członkami wynikającymi z osobistej decyzji naśladowania Chrystusa w konkretnej formie obecności – odzwierciedla się we wspólnocie instytutu. Te konstytutywne i niezmiennie więzi są ujmowane w normy wyrażone w Konstytucjach instytutów określających naturę, cel, ducha i charakter instytutu. Wskazują na pewne i rozpoznane w Kościele jako właściwe odniesienia dla wyboru drogi naśladowania Chrystusa. Zawsze jednak pozostają konsekwencją podstawowych więzi łączących osobę konsekrowaną z Chrystusem, która pragnie realizować swoje powołanie zgodnie z zamiarami Boga manifestującymi się poprzez instytut i wyrażonymi w jego charyzmacie.

Zmieniające się warunki, w których instytut funkcjonuje, wymagają dostosowania środków pozwalających na wyrażenie jego charyzmatu. Z tego względu w Dekrecie aprobującym nowe Konstytucje Pasjonistów nie znajduje się odniesienie do Reguł i Konstytucji z 1775 r., które stanowiły jedną całość. Część konstytucyjna jako normy odzwierciedlające wolę Bożą względem Zgromadzenia przekazaną Pawłowi uległa znacznym przekształceniom. Jednak pierwotny charyzmat kolektywny, zwany często charyzmatem pierwotnym, który zakończył się wraz ze śmiercią założyciela i jego pierwszych towarzyszy wchodzi w okres dojrzewania i wzrostu. Duch instytutu nadal jest kształtowany przez charyzmat założyciela. Charyzmat początkowy nie posiada charakteru statycznego, nie wyraża się i nie kończy wraz

¹⁸ Concilium Vaticanum II, *Decretum de accommodata renovatione vitae religiosae Perfectae caritatis* (28.10.1965), AAS 58 (1966), s. 702-12 [dalej: PC], nr 3; tekst polski w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekrety, deklaracje*, Pallottinum, Poznań 1967, s. 264-275.

z momentem fundacyjnym. Charyzmat założyciela jest nadal żywym doświadczeniem wiary, który został przekazany jego uczniom, by go strzegli i pogłębiali. Pogłębianie wymaga odkrywania, poznawania i przeżywania. Z tego powodu w Dekrecie Kongregacji zatwierdzającym Konstytucje znalazło się odwołanie do Reguły Pawła, tzn. do jego pierwotnego charyzmatu, który w niej i przez nią został wyrażony. Chodzi bowiem o to, by w Regułach i Konstytucjach dotrzeć do tego, co jest Pawłowe, co stałe, ale jednocześnie dynamiczne, co wymaga zachowania i pogłębienia, jako obecne w instytucie idącym wypróbowaną drogą wskazaną przez założyciela. Charyzmat założyciela staje się z biegiem czasu charyzmatem instytutu. Bez tego pierwszego trudno zrozumieć drugi. Docieranie do charyzmatu Pawła celem jego poznania, zachowania i pogłębienia, to – analogicznie do wysiłków odtworzenia *ipsissima verba Christi* – odtworzenie pierwotnych jego inspiracji (*ipsissima verba Pauli*). Z tego względu użycie w Dekrecie sformułowania Reguła św. Pawła, a nie Reguły i Konstytucje z 1775 r., należy rozumieć jako wskazówka dla oryginalności, autentyczności i historycznej trwałości daru przekazanego mu przez Boga, którym pragnął się podzielić i czyni to nadal w Zgromadzeniu. Tę prawdę wyraża stwierdzenie: „Charyzmat instytutu jest jakby rozchodzeniem się na kształt fali charyzmatu założyciela, który wchodzi w relacje z życiem i charyzmatami osób wciąż powołanych przez Ducha Świętego do danego instytutu i tym samym uwiecznia w czasie pierwotne natchnienie udzielone założycielowi. Jądro charyzmatu początkowego pozostaje na zawsze, lecz przyjmuje ono wciąż nowe formy urzeczywistnienia dzięki charyzmatom poszczególnych członków instytutu” [Szewczul 2015, 73].

I o takie „jądro charyzmatu” się rozchodzi w Regule św. Pawła, która faktycznie w 1775 r. była zawarta w tekście określonym jako Reguły i Konstytucje Zgromadzenia. W nich był Paweł od Krzyża, ale też Kościół wraz ze swoimi potrzebami i wymaganiami oraz Zgromadzenie w odczytywanym charyzmacie. W osobie Pawła i w tym co przekazał konkretyzuje się to, co pierwotne i autentyczne, trwałe i dynamiczne, przeżywane, strzeżone i pogłębiane, utrzymujące przy życiu.

Na zasadzie domysłów można by prowadzić dywagacje, dlaczego w zaleceniu zawartym w Dekrecie aprobacyjnym nie ma odniesienia do najstarszego znanego tekstu Pawłowej Reguły bez zmian wprowadzanych z biegiem czasu. Jednak znany nam najstarszy tekst Reguły zawiera już zmiany dokonane pod wpływem uwag biskupa E. Cavalieri w 1725 r. oraz późniejszych

kardynała W. Altieri w 1736 r. Reguły i Konstytucje z 1775 r. są ostatnim tekstem, który został spisany za życia Pawła i na treść którego miał wpływ nie tylko jako przełożony generalny, ale przede wszystkim jako założyciel Zgromadzenia. Do końca jego życia w Regule odzwierciedlał się bowiem dynamizm jego charyzmatu jako założyciela.

3. „MIEĆ PRZED OCZYMA”

Wszystkie teksty kodeksu fundamentalnego Zgromadzenia Pasjonistów przytaczają to, co stało u jego podstaw i od samego początku było obecne w życiu Pawła jeszcze przed spisaniem Reguły, a w niej znalazło swoje odzwierciedlenie.

Dlaczego zatem należy mieć przed oczyma Regułę, skoro w Konstytucjach odzwierciedla się charyzmat instytutu? W charyzmacie instytutu uobecnia się przechodni charakter jego założyciela, konkretyzujący się ostatecznie w charyzmacie założycielskim. Powrót do Reguły z 1775 r. jest odniesieniem się do tego, co jest źródłem, a nie jest jedynie wchodzeniem do płynącej rzeki. Gdy brakuje wody w miejscu, w którym przebywamy, sięgamy do źródeł, z których ona wypływa.

Charyzmat założycielski, który staje się udziałem charyzmatu Pawła (charyzmat założyciela) realizuje się i trwa w instytucie. Stanowi dziedzictwo instytutu (*patrimonium*). W dziedzictwie nie chodzi jedynie o zachowanie tego, co zostało przekazane, ale o rozwijanie i pogłębianie otrzymanego daru. Utrata środków dziedziczenia prowadzi do utraty zysków z nim związanych. *Patrimonium* jest zatem ciałem dla realizacji charyzmatu, formą jego zachowania oraz rozwoju w adekwatny do charyzmatu sposób. Na dziedzictwo instytutu (często określane mianem duchowego) składają się: jego cel, charakter (apostolski, kontemplacyjny), duch, i zdrowe tradycje oraz natura (instytut świecki, klerycki)¹⁹. W nich należy poszukiwać charyzmatu założyciela i założycielskiego. Przeżywanie charyzmatu przez założyciela, poza ewangeliczną i indywidualną wartością, zostało przez niego samego

¹⁹ Element natury instytutu został wprowadzony w kan. 578 KPK/83, w którym zostało stwierdzone, iż „wszyscy powinni wiernie zachowywać myśl i zamierzenia założycieli, zatwierdzone przez kompetentną władzę kościelną, dotyczące natury, celu, ducha charakteru instytutu, jak również zdrowych jego tradycji, co stanowi dziedzictwo tegoż instytutu”.

skonkretyzowane i osadzone w kontekście instytutu o odpowiedniej formie życia konsekrowanego rozpoznanego w Kościele. Ta forma istnienia ze wszystkimi właściwymi jej elementami tworzy sprzyjającą przestrzeń dla realizacji charyzmatu założyciela. Jednocześnie pozwala późniejszym pokoleniom na zharmonizowanie współistnienia wszystkich elementów, bez szkody dla żadnego z nich, poprzez uwidocznienie związku między nimi w oparciu o to, co we wszystkich elementach jest niezmiennie i właściwe dla instytutu. Instytut powinien zatem dbać, by żaden z elementów charakterystycznych dla jego charyzmatu nie został zagubiony, poniósł szkodę lub został pomniejszony w swojej istocie w stosunku do innych, bardziej uprzywilejowanych czy może czasem po prostu wygodnych elementów. Stałe elementy, które zostały przekazane instytutowi powinny być strzeżone i rozwijane w wielu możliwych formach, gdyż świadczą one o tożsamości instytutu. Są jakby niezmienną duszą w zmieniającym się ciele. Konstytucje wyrażają dziedzictwo instytutu, ale bez Reguły są jakby pozbawione pierwotnego charyzmatu, który stał u ich początku.

Odwołanie się w Dekrecie do stwierdzenia, by zakonnicy Zgromadzenia mieli zawsze przed oczyma Regułę św. Pawła od Krzyża nawiązuje do analogicznego stwierdzenia II Soboru Watykańskiego, iż w „wykładzie prawa kanonicznego i historii Kościoła należy mieć zawsze przed oczyma tajemnicę Kościoła”²⁰. W ten sposób Sobór zaznaczył, że horyzont zadań zarówno kanonisty, jak i historyka Kościoła nie może być zawężony czy to do przepisów prawnych czy też do suchych faktów zacieśniających historię Kościoła jako społeczności doskonale zorganizowanej prawnie. Analogicznie należy zinterpretować odniesienie tych samych słów do Konstytucji i Reguły Pawłowej. Przed oczyma należy mieć tajemnicę osobistego doświadczenia życiowego Pawła, tak by ona stawała się punktem odniesienia i życiową drogą tych, którym on ją przekazał. Konstytucje, chociaż spełniają jurydyczny charakter wskazujący na zobowiązujące więzi istniejące pomiędzy członkami, nie mogą stać się jedynie elementem prawnych rozstrzygnięć. Specyfika instytutu wyraża się bowiem w całym jego dziedzictwie, którego nieodzowną częścią jest charyzmat założyciela. W nim bowiem zostało ukazane i przekazane nadprzyrodzone doświadczenie życiowe Pawła i jego relacja z Duchem św.,

²⁰ Concilium Vaticanum II, Decretum de institutione sacerdotali *Optatam totius* (28.10.1965), AAS 58 (1966), s. 713-27, nr 16; tekst polski w: Sobór Watykański II, *Konstytucje...*, s. 286-300.

która ukształtowała jego osobę „w określonym wymiarze misterium Chrystusa” [Szewczul 2015, 75]. Doświadczenie życiowe Pawła stanowi istotę jego charyzmatu, który ostatecznie ewoluował w charakterystyczną dla Zgromadzenia formę istnienia i działania i wyraża się w charyzmacie instytutu.

Mieć przed oczyma Regułę św. Pawła oznacza wyjście poza Konstytucje, które są tworem ludzkim. Paweł spisał Regułę tak, jak została mu ona „włana w serce”. Mieć ją przed oczyma oznacza więcej niż tylko literalne do niej sięgnięcie, tym bardziej, że przepisy w niej zawarte utraciły moc prawną. Poprzez nią, jak poprzez teksty Biblii, poszukuje się tego, który stoi u jej początków, jest ich inspiracją. Reguła jest drogą spotkania Chrystusa w tajemnicy Jego dzieła miłości objawionego w misterium paschalnym (*memoria Passionis*). Jest drogą doświadczenia, które stało się udziałem św. Pawła od Krzyża. Jest drogą „dla osiągnięcia wewnętrznej więzi z Bogiem i bycia świadkami Jego miłości troszcząc się o ducha głębokiej modlitwy, pokuty i samotności”²¹.

Zalecenie, by mieć przed oczyma Regułę Pawłową jest czymś więcej niż uchwyceniem jej zmysłem wzroku. Stąd też należy jej przestrzegać. Poznawanie Reguły św. Pawła pozwala prześledzić oryginalność myśli i sformułowań, które przetrwały w dzisiejszych Konstytucjach. Lektura Reguły jawi się jako skuteczny środek identyfikacji z Chrystusem, jeśli tylko wykracza poza literalne jej brzmienie. Odzwierciedla się w niej projekt życia zakonnika i droga, na której zmierza do jego realizacji. Chodzi zatem o lekturę mądrościową, przekładającą się na sposób myślenia i działania [Alvarez Gómez 1994, 541-42].

4. „PRZESTRZEGAĆ”

Reguła św. Pawła, którą zakonnicy mają mieć zawsze przed oczyma powinna być przez nich przestrzegana. W przestrzeni prawnej przestrzeganie w znaczeniu ścisłym oznacza, że adresat zna obowiązujące normy i podejmuje działania ze względu na istniejące prawo. W znaczeniu szerokim przestrzeganie dotyczy zachowań zgodnych z prawem, które jednak nie są podejmowane ze względu na prawo czy pod wpływem znajomości obowiązujących norm. Zachowania te wynikają z powszechnie przyjętego stylu życia, w któ-

²¹ *Constitutiones 1984...*, s. 1.

rym dana osoba uczestniczy czyniąc swoim wymierny element wspólnotowego doświadczenia. Przestrzegane jest to, co obecne jest w życiu wspólnoty.

Reguła św. Pawła nie jest obowiązującym tekstem prawnym. Jako taki ma znaczenie jedynie historyczne. Nawet przy znajomości jej stwierdzeń nie istnieje obowiązek ich przestrzegania ze względu na rozstrzygnięcia prawne. Taki obowiązek pojawia się jedynie wtedy, kiedy jej sformułowania i postanowienia znajdują odzwierciedlenie w obowiązujących przepisach prawnych zawartych w Konstytucjach Zgromadzenia. Obowiązują wtedy jako przepisy Konstytucji i jako takie wymagają przestrzegania.

Z drugiej jednak strony należy zawsze mieć Regułę przed oczyma i jej przestrzegać. Inspiracje istniejące u początków Zgromadzenia i wyrażone w charyzmacie założycielskim trwają i rozwijają się, a w konkretnym momencie historycznym odzwierciedlają się w zachowaniach wyznaczonych przez obowiązujące kodeksy fundamentalne. Poprzez nie urzeczywistnia się to, co świadczy o tożsamości instytutu, jak również decyduje o konieczności podejmowania sposobów istnienia i działania wyznaczonych przez warunki i potrzeby świata. Dwa współczynniki – tożsamość i nowość – wpływają na możliwości działania instytutu i wzajemnie się warunkują. Współistnienie strzeże tożsamości instytutu nie pozwalając na jej nachylenie ku zewnętrznym wymogom. Otwiera również na podejmowanie działań adekwatnych do warunków zewnętrznych. Zagubienie równowagi pomiędzy dwoma elementami grozi oderwaniem się instytutu od rzeczywistości, a cel, dla którego zaistniał nie jest w stanie się urzeczywistnić.

Związek Konstytucji z Regułą św. Pawła można uchwycić w kategoriach dziedzictwa i charyzmatu. Konstytucje są bowiem konsekwencją dziedzictwa instytutu wyrażając jego naturę, charakter, cel, ducha oraz zdrowe tradycje. Reguła Pawłowa odzwierciedla natomiast charyzmat założyciela oraz pierwotny charyzmat założycielski. Oba wymiary stanowią całość, gdyż charyzmat pierwotny znajduje swoje ucieleśnienie w charyzmacie instytutu. Dziedzictwo bez charyzmatu byłoby jako ciało bez duszy. Ten związek ilustrują słowa Jana Pawła II z adhortacji *Vita consecrata*: „Przed wszystkim potrzebna jest wierność charyzmatowi założycielskiemu oraz ukształtowanemu przez ten charyzmat duchowemu dziedzictwu każdego Instytutu. Właśnie dzięki tej wierności wobec natchnienia założycieli i założycielek –

które samo jest darem Ducha Świętego – można łatwiej odkryć i gorliwiej przeżywać zasadnicze elementy życia konsekrowanego²².

Nawiązania do jedności dziedzictwa i pierwotnego charyzmatu można poszukiwać w duchu instytutu, który powinien wyrażać się w konstytucjach. Jednak w tekście prawnym duch instytutu dotyczy określenia charakterystycznych dla przeżywania charyzmatu form życia duchowego. Charyzmat to coś więcej niż tylko elementy życia duchowego. Zawiera w sobie umiejętność obecności wszędzie tam, gdzie osoba obdarzona tym darem się znajduje. Duch św., który zsyła charyzmat założycielowi, uzdalnia jednocześnie członków instytutu do włączenia się na wzór założyciela w bieg historii Kościoła i świata. Z tego względu Regułę Pawła, która jest objawieniem jego charyzmatu oraz charyzmatu początkowego Zgromadzenia należy mieć zawsze przed oczyma i jej przestrzegać. Charyzmat założyciela, który został przekazany instytutowi nie jest jedynie historycznym reliktem czy tylko elementem inspirującym. Jako przekazany żyje w instytucie i jest obecny w jego konstytucjach. Członek instytutu przestrzega konstytucji wiedziony nie tylko ich jurydyczną nośnością czy też inspirującą obecnością wzywano w modlitwach i wspominanego przy różnych okazjach założyciela, lecz ze względu na właściwy sposób odzwierciedlenia przez niego charyzmatu, który pozostawił instytutowi. Odczytanie w ten sposób zalecenia zawartego w Dekrecie aprobującym Konstytucje z 1984 r. potwierdza także przekonanie, że przestrzeganie Reguły św. Pawła jest drogą „w odczytywaniu prawdziwej intencji i postanowień Ojca Założyciela”.

PODSUMOWANIE

Instytuty zakonne posiadają swoje kodeksy fundamentalne, które w konkretnym momencie historycznym wyrażają trwałość idei stojącej u ich powstania oraz są wyrazem woli Kościoła, w którym i dla którego istnieją. Paweł od Krzyża spisał Regułę, której formę posiadał „wlaną w serce”. Nie

²² Ioannes Paulus PP II, Adhortatio apostolica postsynodalis de vita consecrata eiusque missione in Ecclesia ac in mundo *Vita consecrata* (25.03.1996), AAS 88 (1996), s. 377-486, nr 36; tekst polski: *Posynodalna Adhortacja Apostolska „Vita Consecrata” Ojca Świętego Jana Pawła II do biskupów i duchowieństwa, do zakonów i zgromadzeń zakonnych, do stowarzyszeń życia apostolskiego, do instytutów świeckich oraz do wszystkich wiernych o życiu konsekrowanym i jego misji w kościele i w świecie*, Pallottinum, Poznań 1996.

została mu przekazana w całości ani nie zawierała szczegółowych rozwiązań wymaganych dla tego typu pism. Pisze, że była to jedynie forma, którą trzeba było następnie wypełnić treścią, co czynił do końca swojego życia. Forma odnosi się zatem do zakreślonej przestrzeni, w tym przypadku instytutu, w którym jego członkowie podejmują odpowiedni styl życia prowadzący ku zbawieniu [Giorgini 1981, 81]. Oświecony wewnętrznym światłem (Reguła „włana w serce”) Paweł odczytuje wskazania skierowane przez Jezusa do 12 i 72 Jego uczniów jako uprzywilejowaną formę charakterystyczną dla życia pasjonistów²³.

Św. Paweł od Krzyża przez całe życie troszczył się, by połączyć element wierności z przyszłością Zgromadzenia. Towarzysze i synowie Pawła powinni realizować podobne do jego natchnienia, którymi zostali obdarzeni w powołaniu: pasją dla Boga i gorliwością w szerzeniu Jego królestwa i chwały [Lippi 2020, 50]. Zgromadzenie oferowało ku temu odpowiednie środki uznane przez Pawła jako niewzruszone i decydujące o tożsamości drogi wskazanej przez Chrystusa: oderwanie od świata, samotność, ubóstwo, modlitwa, apostołstwo. One, niezależnie od czasu i miejsca, decydują o tożsamości Zgromadzenia i zakonników w ich sposobie istnienia i działania tak wewnątrz jak i na zewnątrz Zgromadzenia. Spoiwem całości działania była i jest *memoria Passionis*.

PIŚMIENICTWO

- Alvarez Gómez, Jesús. 1994. „Costituzioni.” W *Dizionario Teologico della Vita Consacrata*, diretto da Angel Aparicio Rodríguez, e Joan María Canals Casas, ed. italiana a cura di Tullo Goffi, e Achille Palazzini, 535-42. Milano: Editrice Ancora.
- Calabrese, Antonio. 1992. *Diritto particolare e privilegi dei Passionisti*. Wyd. 2. Roma: Tipografia Vaticana.
- De Sanctis, Gioacchino A. 1975. *L'avventura carismatica di S. Paolo della Croce (Cronistoria documentata)*. Roma: PP. Passionisti.
- Giorgini, Fabiano. 1958. „Introductio.” W *Fontes Historicae Congregationis Passionis*. T. 1. *Regulae et Constitutiones Congr. SS.mae Crucis et Passionis D.N.J.C.* Editio Critica Textuum curante Fabiano Giorgini, C.P., IX-XXXI. Romae: Verbum Crucis.
- Giorgini, Fabiano. 1981. *Storia della Congregazione della Passione di Gesù Cristo*. T. 1.

²³ S. Paolo della Croce. *La Congregazione della Passione di Gesù: cos'è e cosa vuole. «Notizie» inviate agli amici per far conoscere la Congregazione*, a cura di F. Giorgini, Curia Generale Passionisti. Roma 1978, s. 3.

- L'epoca del Fondatore (1720-1775)*. Pescara: Edizioni "STAUROS".
- Lippi, Adolfo. 2020. *Mystyk i głosiciel Ewangelii. Życie św. Pawła od Krzyża*. Tłumaczenie: Aleksander Kowalski. Rawa Mazowiecka-Warszawa: Fundacja Żywe Słowo.
- Monge García, José L.C. 1994. „Regola.” W *Dizionario Teologico della Vita Consacrata*, diretto da Angel Aparicio Rodríguez, e Joan María Canals Casas, ed. italiana a cura di Tullo Goffi, e Achille Palazzini, 1502-514. Milano: Editrice Ancora.
- Sobański, Remigiusz. 2001. *Nauki podstawowe prawa kanonicznego*. T. 1. *Teoria prawa kanonicznego*. Warszawa: Wydawnictwo UKSW.
- Szewczul, Bożena. 2012. „Życie braterskie oraz życie braterskie we wspólnotach w instytutach życia konsekrowanego i stowarzyszeniach życia apostołskiego.” *Prawo Kanoniczne* 55, nr 2:13-27.
- Szewczul, Bożena. 2015. „Problematyka odzwierciedlenia charyzmatu instytutu zakonnego w jego własnym prawie.” *Prawo Kanoniczne* 58, nr 3:65-85.
- Szewczul, Bożena. 2016. „Zasadność rewizji Konstytucji instytutów zakonnych oraz ich zawartość i forma według dokumentów kościelnych.” *Prawo Kanoniczne* 59, nr 4:31-48.
- Van Laer Hilarion. 1957. *Saint Paul de la Croix et le Saint-Siège*. Teramo: Edizioni.
- Zoffoli, Enrico. 1963. *S. Paolo della Croce. Storia critica*. Vol. 1. Romae: Curia Generalizia PP. Passionisti.

Historyczność Reguły św. Pawła od Krzyża. Reguła a Konstytucje

Abstrakt

W Dekrecie zatwierdzającym Konstytucje Zgromadzenia Pasjonistów w 1984 r. zostało zawarte wskazanie, by zakonnicy mieli przed oczyma i przestrzegali Regułę św. Pawła od Krzyża z 1775 r. Autor analizuje znaczenie tego stwierdzenia zwracając uwagę, że w 1775 r. zostały zatwierdzone Reguły i Konstytucje Zgromadzenia. W Dekrecie natomiast została przywołana Reguła św. Pawła, która stanowi część integralną zatwierdzonego kodeksu fundamentalnego Zgromadzenia Pasjonistów. Celem opracowania było ukazanie zależności pomiędzy Regułą św. Pawła a Konstytucjami, które obecnie stanowią kodeks fundamentalny Zgromadzenia. Autor wskazuje na historyczną postać Reguły św. Pawła w jej relacji do kolejnych wersji zatwierdzanych Reguł i Konstytucji Pasjonistów. Analizuje stwierdzenia zawarte w Dekrecie dotyczące przestrzegania Reguły, która została dołączona do obowiązujących w Zgromadzeniu Konstytucji. Zależność między Regułą św. Pawła a obecnymi Konstytucjami ukazuje w perspektywie relacji pomiędzy charyzmatem a dziedzictwem Zgromadzenia.

Słowa kluczowe: Zgromadzenie Męki Jezusa Chrystusa; Reguła św. Pawła od Krzyża; Konstytucje; historyczność; charyzmat; dziedzictwo.

**The Historicity of the Rule of St. Paul of the Cross.
The Rule and The Constitutions**

Abstract

The 1984 Decree approving the Constitutions of the Congregation of the Passion of Jesus Christ includes a directive that the religious are to keep before their eyes and observe the 1775 Rule of St. Paul of the Cross. The author analyzes the significance of this statement, noting that in 1775 both the Rules and the Constitutions of the Congregation were approved. The Decree, however, explicitly refers to the Rule of St. Paul, which constitutes an integral part of the approved fundamental code of the Passionist Congregation. The aim of this study is to highlight the relationship between the Rule of St. Paul and the Constitutions, which today constitute the Congregation's fundamental code. The author draws attention to the historical status of the Rule of St. Paul in relation to successive approved versions of the Passionist Rules and Constitutions. He examines the statements contained in the Decree concerning observance of the Rule, which is appended to the Constitutions currently in force. The relationship between the Rule of St. Paul and the current Constitutions is presented in light of the connection between the Congregation's charism and patrimony.

Keywords: Congregation of the Passion of Jesus Christ; Rule of St. Paul of the Cross; Constitutions; historicity; charism; patrimony.

Information about Author: PROF. DR. HABIL. TOMASZ GAŁKOWSKI CP – Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw; correspondence address: ul. Dewajtis 5, 01-815 Warszawa, Poland; e-mail: t.galkowski@uksw.edu.pl; <https://orcid.org/0000-0001-9116-9516>